

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра біології людини та імунології**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри біології людини та
імунології, доцент Гасюк О.М.

“ 27 ” серпня 20 19 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 11. «АНАТОМІЯ ЛЮДИН З ОСНОВАМИ ДИНАМІЧНОЇ МОРФОЛОГІЇ»**

Спеціальність 017 Фізична культура і спорт

Ступінь вищої освіти «бакалавр»

факультету фізичного виховання та спорту

2019-2020 навчальний рік

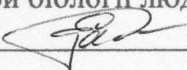
Робоча програма анатомії людини з основами динамічної морфології для студентів спеціальності 017
Фізична культура і спорт факультету фізичного виховання та спорту

Розробник: Головченко Ігор Валентинович – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології людини та імунології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології людини та імунології

Протокол № 1 від «24» серпня 2020 року

Завідувач кафедри біології людини та імунології

 доц. Гасюк О.М.

© _____, 20__ рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Обов’язкий компонент освітньої програми	
Модулів – 4		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-й	1-й
Загальна кількість годин - 180	Спеціальність 017. Фізична культура і спорт	Семестр	
		1,2-й	1,2-й
		Лекції	
Тижневих годин на денній формі навчання: Аудиторних: 2,5 самостійної роботи студента: 3	Ступінь вищої освіти: бакалавр	36 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		48 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		96 год.	166 год.
	Вид контролю: екзамен		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – аудиторних 48%; самостійних 52%

для заочної форми навчання – аудиторних 8%; самостійних 92%

Пояснювальна записка

Мета курсу: вивчити структурно-функціональні особливості організму людини, його органів та систем; розглянути організм, як єдине ціле, нерозривно пов'язане із зовнішнім середовищем, вивчити взаємодії форми і функції в філогенетичному та онтогенетичному аспектах формування біологічного мислення з метою розуміння механізмів процесів, що відбуваються в організмі дітей, для створення оптимальних умов праці та відпочинку школярів.

В процесі навчання дисципліни «Анатомія» викладач спирається на знання про живу природу та організм людини, отримані в ході вивчення курсу біології загальноосвітньої школи, а саме на такі теми, як будова клітини, поняття про тканини та органи, системи органів, єднання живих організмів, ієрархічної організації організму людини. Освоєння даних тем дозволяє розглянути особливості будови організму людини, як цілого, так і по окремих системам. Викладання курсу «Анатомія» має професійну спрямованість і побудований з урахуванням завдань навчання, виховання, охорони та посилення здоров'я студентів. Отримані знання необхідні для успішного освоєння дисциплін професійного циклу, таких як фізіологія фізичного виховання та спорту, спортивна медицина, біомеханіка, а також будуть використовуватися в процесі професійної діяльності тренера, викладача фізичної культури.

Для вивчення дисципліни «Фізіологія фізичного виховання та спорту» студенту необхідно знати будову та закономірності розвитку людського тіла у зв'язку з його функціями та впливами, які вона випробовує з боку навколишнього середовища; специфіку впливу на анатомічні структури тіла систематичних занять фізичною культурою та спортом; вміти аналізувати спортивні рухи з позицій функціональних систем; володіти прийомами контролю за правильним фізичним розвитком учнів, правильного складання програм і грамотного ведення тренувального процесу на основі знань будови людського тіла.

Для вивчення дисципліни «Спортивна медицина» студенту необхідно знати специфіку впливу на анатомічні структури тіла систематичних занять фізичною культурою та спортом; вміти використовувати анатомічні знання та уміння при організації тренувальних та навчальних занять, з метою всебічного та гармонічного розвитку фізичних якостей учнів; володіти способами прогнозування фізичного стану організму студентів, що займаються фізичною культурою та спортом із застосуванням адекватних та сучасних медико-біологічних методів.

Для вивчення дисципліни «Біомеханіка» студенту необхідно знати основні принципи динамічної анатомії та анатомічного аналізу; вміти давати повну оцінку положень і рухів тіла спортсмена з урахуванням роботи органів та систем органів; володіти навиками морфологічних досліджень тіла людини, анатомічного аналізу положень і рухів тіла.

Завдання курсу:

Теоретичні

- вивчити будову тіла людини, його складових – систем, органів та тканин, на основі сучасних досягнень макро- та мікро анатомії, фізіології, біології;
- в процесі вивчення анатомії людини розглянути індивідуальні, статеві та вікові особливості організму, включаючи пренатальний розвиток органів (органогенез); анато-топографічні взаємовідносини органів, їх рентген анатомію, показати варіанти мінливості органів;
- під час вивчення анатомії органів, систем органів та апаратів прищепити студентам системний підхід до розуміння будови організму в цілому, всебічно розкрити взаємозв'язок та взаємозалежність окремих частин організму;
- виробити у студентів наукове уявлення про взаємозалежність та єдність структури і функції органів людини, їх мінливості в процесі філогенезу та онтогенезу;
- показати взаємозв'язок організму в цілому з мінливими умовами середовища, вплив праці та соціальних умов на розвиток і будову організму, значення праці як одного з вирішальних факторів антропогенезу.

Практичні

- сприяти організації самостійної роботи;
- розвинути уміння студентів працювати на лабораторних заняттях.

Компетентності здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр з навчальної дисципліни «АНАТОМІЯ ЛЮДИН З ОСНОВАМИ ДИНАМІЧНОЇ МОРФОЛОГІЇ»:

компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

- Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність застосовувати знання про будову та функціонування організму людини.

Програмні результати навчання:

- спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування;
- здійснювати навчання руховим діям та розвиток рухових якостей людини в умовах різних форм організації занять фізичними вправами;
- здійснювати заходи з підготовки спортсменів, організації й проведення спортивних змагань;
- застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних аспектів занять фізичною культурою і спортом; визначати особливості будови опорно-рухового апарату та функціональних систем людини;

Міждисциплінарні зв'язки:

Анатомія людини базується на наступних дисциплінах:

1. Біологія: Біологічні основи життєдіяльності людини. Рівні організації життя. Людина в системі природи. Біологія розвитку. Принципи еволюції органів. Антропогенез. Людини і біосфера. Біологічні аспекти екології людини. Медико-біологічні аспекти біогеографічних та антропогенних характеристик середовища.

2. Латинська мова. Необхідна для повноцінного засвоєння анатомічної термінології.

3. Гістологія. Загальна гістологія. Епітеліальні тканини, сполучні тканини, скелетні сполучні тканини, м'язові тканини, нейтральні тканини. Основи ембріології людини.

Основні положення анатомії людини повинні бути використані в подальшому під час вивчення наступних дисциплін: фізіологія людини, психофізіологія, вища нервова діяльність, фізіотерапія, функціональна анатомія.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I. Змістовий модуль												
Тема: Osteologia – наука про кістки. Miologia – наука про м'язи.												
Анатомія як наука. Площини та вісі. Органи, системи та апарати органів.	4	2				2	16	2		2		12
Класифікація кісток, їх будова та розвиток. Будова та класифікація з'єднань кісток.	10	2		2		6	12					12
Скелет тулуба та черепа.	20			8		12	12					12
Класифікація м'язів, їх будова та розвиток.	24	2		10		12	12					12
Разом	58	6		20		32	52	2		2		48
II. Змістовий модуль												
Тема: Splanchologia – наука про внутрішні органи.												
Травна система.	10	2		2		6	10	2		2		6
Система органів дихання.	8	2		2		4	6					6
Органи сечовиділення. Чоловіча та жіноча статеві системи.	10	2		2		6	10					10
Ендокринна система.	8	2		2		4	14					14
Серцево-судинна система. Лімфатична система.	10	2		2		6	16	2				14
Разом	46	10		10		26	56	4		2		50
III. Змістовий модуль												
Тема: Будова центральної нервової системи												
Спинний мозок. Оболонки спинного	8	2		2		4	12	2		2		8

мозку. Провідні шляхи спинного мозку.											
Головний мозок. Стовбурова частини. Довгастий мозок, міст, мозочок.	8	2		2		4	8				8
Середній та проміжний мозок.	8	2		2		4	8				8
Кінцевий мозок.	8	2		2		4	8				8
Локалізація функцій.	8	2		2		4	10				10
Разом	40	10		10		20	46	2		2	42
IV. Змістовий модуль											
Тема: Периферична нервова система. Органи чуття											
Черепно-мозкові нерви.	6	2				4	6				6
Спино-мозкові нерви	6	2		2		2	6				6
Вегетативна нервова система.	8	2		2		4	6				6
Органи чуття (зору, слуху).	8	2		2		4	4				4
Органи чуття (смаку, нюху).	8	2		2		4	4				4
Разом	36	10		8		18	26				26
Усього годин	180	36		48		96	180	8		6	166

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Анатомія людини – наука про форму, будову і становлення організму людини. Місце анатомії в системі біологічних наук. Класифікація анатомічних наук. Описовий, функціональний, віковий, еволюційний методи дослідження. Сучасні методи анатомічних досліджень. Роль курсу анатомії в підготовці вчителя допоміжних шкіл. Етапи розвитку анатомічних знань. Українська школа анатомії. Місце людини в системі тваринного світу. Особливості будови тіла людини, які виникли в зв'язку з трудовою діяльністю. Поняття про основні стадії онтогенезу людини. Визначення понять “орган”, “система органів”, “апарат”, організм як ціле. Осі та площини тіла. Анатомічна номенклатура.

Скелет та його сполучення. (Остеологія та остеосиндесмологія)

Скелет як частина опорно-рухового апарату. Кістка як орган. Будова кісток, їх форма. Щільна та губчаста речовина та їх значення. Кістковий мозок. Класифікація кісток. Ріст, розвиток та вікові особливості кісток. Вплив фізичного навантаження на ріст та розвиток кісток. Точки окостеніння. Відновлення кісток після переломів. Сполучення кісток – синартрози і діартрози. Види зрощення кісток за допомогою сполучної, хрящової та кісткової тканини. Будова суглобів і осі обертання. Кістки тулуба, їх сполучення. Будова хребців, ребер і груднини. Хребет і грудна клітина як ціле. Конституційні особливості грудної клітини. Особливості будови хребта дітей, що ускладнюють тривале стояння. Вікові зміни скелету тулуба. Вплив умов на його будову.

Кістки кінцівок та їх сполучення. Скелет верхніх та нижніх вільних кінцівок і поясів плечового і тазового, зберігання в них рис будови кінцівок примітивного наземного хребетного.

Кістки верхньої кінцівки, їх сполучення, кістки нижньої кінцівки, їх сполучення. Онтогенез, вікові та статеві особливості скелета кінцівок.

Скелет голови (череп). Мозковий та лицевий відділи. Кістки черепа та їх сполучення. Топографія черепа. Дах (склепіння) і основа мозкового черепа. Отвори на черепі і їх призначення. Порожнини лицевого черепа, очні ямки. Ротова, носова порожнини і пов'язані з ними повітряносні пазухи. Основні форми черепа. Вікові особливості черепа.

М'язова система (Міологія)

М'язи – активна частина опорно-рухового апарату тіла. Будова скелетних м'язів. Будова саркомера. Механізм скорочення смугастого волокна. М'яз як орган. Класифікація м'язів. Робота м'язів – статична і динамічна. Динаміка руху скелетних м'язів. Сила м'язів. Вікові особливості м'язів. Вплив фізичного навантаження на структуру та функції м'язів. М'язи голови. Мімічна і жувальна мускулатура, їх кріплення та функції. М'язи шиї. Поверхневі та глибокі м'язи шиї, їх кріплення та функції. М'язи тулуба. М'язи грудей. Поверхневі та глибокі м'язи грудей, їх кріплення та функції. М'язи живота. Поверхневі та глибокі м'язи живота, їх кріплення та функції. М'язи спини. Поверхневі та глибокі м'язи спини, їх кріплення та функції. М'язи верхньої кінцівки. М'язи поясу верхньої кінцівки, їх кріплення та функції. М'язи плеча. М'язи згиначі передньої групи плеча. М'язи розгиначі задньої групи плеча. М'язи передпліччя. М'язи згиначі передпліччя, їх кріплення. М'язи розгиначі передпліччя, їх кріплення. М'язи кисті. М'язи підвищення великого пальця, їх кріплення. М'язи підвищення мізинця, їх кріплення. М'язи нижньої кінцівки. М'язи поясу нижньої кінцівки, кріплення та функції. М'язи стегна. М'язи згиначі та розгиначі стегна, їх кріплення. М'язи – обертачі

стегна, їх кріплення. М'язи згиначі та розгиначі гомілки, їх кріплення. М'язи супінатори та пронатори гомілки. М'язи стопи, їх кріплення та функції. Використання даних анатомії у фізичному вихованні. Анатомо-функціональні передумови для формування постави у шкільному віці.

Нутрощі (Спланхнологія)

Загальний огляд внутрішніх органів, поділ їх на системи, закономірність їх будови, слизові оболонки, залози, м'язові оболонки, серозний покрив. Серозні порожнини тіла і їх розвиток. Топографія внутрішніх органів.

Система органів травлення.

Філогенез. Загальна характеристика. Ембріогенез. Гістологічна будова стінки травного шляху в цілому і за відділами. Вікові особливості. Ротова порожнина, її стінки. Слинні залози і їх протоки. Зів і піднебіння, мигдалики. Зуби: молочні і постійні. Глотка, її частини, порожнина і стінка. Сполучення глотки. Перехрестя травного і дихального апарату. Мигдалики і лімфоїдне кільце глотки, його значення. Шлунково-кишковий тракт. Стравохід. Шлунок, його будова і топографія. Мікроскопічна будова стінки шлунка. Тонкий кишечник, дванадцятипала кишка, протоки, що в неї відкриваються. Брижова частина тонкої кишки. Порожниста і клубова кишки.

Підшлункова залоза, будова, топографія, особливості її гістологічної структури у зв'язку з подвійною функцією. Печінка, її функції та мікроскопічна будова. Відношення до очеревини. Жовчні протоки і жовчний міхур. Особливості кровоносної системи печінки. Товстий кишечник, його відділи. Будова, топографія і відношення до очеревини. Особливості будови слизової та м'язової оболонки. Функціональне значення різних відділів шлунково-кишкового тракту. Очеревина, її значення. Брижі, чепці.

Система органів дихання

Розвиток і загальна характеристика. Носова порожнина. Гортань, її хрящі, суглоби, зв'язки, м'язи, порожнина. Поділ порожнини гортані на присінок, область голосової щілини і підзв'язковий простір. Гортань як орган голосоутворення. Гігієна голосу в період статевого дозрівання. Трахея і бронхи. Легені, їх топографія, частини, поверхні, корінь і ворота. Розгалуження бронхів у легенях. Мікроскопічна будова легень. Ацинус – структурно-функціональна одиниця легень. Особливості кровообігу в зв'язку з функцією газообміну.

Механізм дихання. Плевра. Її листки, порожнина. Середостіння: органи, що складають переднє і заднє середостіння. Вікові особливості органів дихання. Вплив фізичного навантаження і тренування на розвиток дихальної системи.

Система органів сечовиділення

Розвиток і загальна характеристика. Нирки, форма, положення, фіксація, відношення до очеревини. Кіркова і мозкова речовина нирки. Мікроскопічна будова. Нефрон – структурно-функціональна одиниця нирки. Особливості кровопостачання нирки. Сечоводи, сечовий міхур, сечівник і сфінктери, їх будова, значення, вікові особливості.

Чоловічі статеві органи. Розвиток яєчка. Сім'явидні протоки, сім'яний канатик. Опущення яєчків в мошонку, затримання цього процесу (крипторхізм, монорхізм). Передміхурова залоза (простата) і сім'яні міхурці. Сечостатевий канал і печеристі тіла. Вікові особливості чоловічої статевої системи. Аномалії розвитку чоловічих статевих органів.

Жіночі статеві органи, їх ембріогенез та загальна характеристика. Яєчник, маточні труби, матка, їх будова, відношення до очеревини і зв'язки. Вікові та циклічні особливості. Будова жіночої статевої системи. Плацента, аномалії розвитку жіночих статевих органів. Молочна залоза. Область промежини. Тазова і сечостатева діафрагми. Жіноча і чоловіча промежини, їх будова та топографія.

Судинна система (Ангіологія)

Значення судинної системи. Філогенез кровоносної системи. Розвиток органів кровообігу. Жовточний, плацентарний і легеневий кровообіг. Поділ судинної системи на кровоносну і лімфатичну. Кола кровообігу. Мікроциркуляторні русла. Артерії, вени, капіляри: будова їх стінок. Рефлексогенні зони. Закономірності розміщення та розгалуження судин. Значення анастомозів і колатерального кровообігу.

Серце, його форма. Стінки, порожнини, клапани. Серцевий м'яз, його особливості та іннервація. Провідна система серця. Власні судини серця. Навколосерцева сумка. Топографія серця у зв'язку з вертикальним положенням тіла.

Судини малого кола кровообігу. Легеневий стовбур, його гілки, функція, топографія. Легеневі вени. Артерії і вени великого кола кровообігу. Гілки дуги аорти, грудної і черевної аорти. Система

верхньої і нижньої порожнистих вен. Розвиток серця. Кровообіг плода. Особливості серцево-судинної системи людини.

Лімфатична система і її значення. Склад лімфи. Лімфатичні капіляри, судини і протоки.. Будова лімфатичних вузлів і їх функція. Топографія основних елементів лімфатичної системи. Роль лімфатичної системи при поширенні інфекції в організмі.

Органи кровотворення та імунної системи. Кістковий мозок і його розподіл в ембріональний та постембріональний періоди розвитку. Вилочкова залоза (тімус). Лімфатичні регіональні скупчення. Селезінка, її будова і функція.

Органи внутрішньої секреції (безпротокові залози)

Будова і функції органів внутрішньої секреції. Вікові особливості. Значення ендокринних залоз в обміні речовин і розвитку організму. Поняття про гіпо- і гіперфункцію.

Епіфіз (шишкоподібне тіло) і гіпофіз. Їх форма, будова і топографія. Щитоподібна та паращитоподібна залози, їх топографія, будова і функції. Хромафінна система органів: надниркові залози і параганглії, їх будова і значення, інтерреналові залози. Ендокринні острівці підшлункової залози. Ендокринна частина статевих залоз внутрішньої секреції.

Нервова система (Неврологія)

Значення нервової системи та її загальна характеристика. Нейрон, нервеве волокно, рецептори, ефектори та синаптичні закінчення. Нейроглія. Сіра і біла речовини мозку. Поділ нервової системи на центральний і периферичний відділи. Оболонки мозку. Ембріогенез нервової системи. Еволюція спинного мозку і головного мозку хребетних.

Спинний мозок. Спинальні ганглії. Корінці спинного мозку. Мікроскопічна будова сірої та білої речовини спинного мозку. Провідні шляхи спинного мозку. Спинномозкові нерви, їх кількість, місце відгалудження й виходу. Гілки спинномозкових нервів. Особливості в розміщенні вентральних гілок, міжреберні нерви, шийне, плечове, поперекове й крижове сплетення, їх головні гілки і ділянки інервації.

Головний мозок. Ембріогенез і вікові зміни. Відділи головного мозку. Ретикулярна формація. Судини. Стовбурова частина мозку як продовження спинного мозку. Довгастий мозок, його морфологія та розшарування сірої та білої речовини. Задній мозок і морфологія моста, мозочка та його ніжок. Топографія білої та сірої речовини. Четвертий шлуночок мозку і пластинки чотиригорбкового тіла; розміщення сірої та білої речовини. Червоноядерно-спинномозковий, покришко-спинномозковий шляхи, бічна петля. Водопровід мозку. Значення різних ділянок проміжного мозку. Кінцевий мозок. Морфологія великих півкуль, їх частини, борозни і закрутки. Будова бічних шлуночків. Кора, її мікроскопічна будова. Біла речовина півкуль. Підкоркові (базальні) ядра: смугасте тіло. Огорожа і мигдалеподібне ядро, їх значення. Пірамідні (корково-ядерні та корковоспинномозкові шляхи). Екстрапірамідна система. Поняття про цитоархітекτονіку та мієлоархітекτονіку кори. Основні поля кори великих півкуль. Проблеми локалізації функцій. Лімбічна система. Кора як система мозкових кінців аналізаторів, міжаналізаторні зони. Вікові зміни кори. Черепні нерви, їх кількість, походження, склад волокон, місця виходу від мозку і виходу з черепу та зони інервації. Автономна нервова система, її анатомічні і функціональні особливості. Рефлекторна дуга автономної нервової системи. Симпатичний відділ нервової системи, його центральні нейрони. Симпатичний стовбур, вузли, нерви і сплетення.

Парасимпатичний відділ автономної нервової системи, його центральні нейрони. Шляхи виходу парасимпатичних волокон на периферію, їх вузли і зони інервації.

Аналізатори і органи чуття (Естезіологія)

Поняття про аналізатори. Значення органів чуття як периферичної частини аналізаторів. Розвиток органів чуття. *Шкіряний та руховий аналізатори.* Розвиток та будова шкіри; її придатки і похідні. Капілярні візерунки. Особливості пігментації шкіри людини. Волосся і нігті. Шкірні залози. Іннервація шкіри, її рецептори. Гігієна шкіри. Опіки. Перша допомога. Пропріорецептори — рецептори м'язово-суглобової чутливості. Провідниковий і центральний відділи шкіряного і рухового аналізаторів. Спинно-мозкові шляхи, тонкий і клиноподібний пучки та волокна сенсорного ядра трійчастого нерва. *Зоровий аналізатор.* Онтогенез органу зору. Очне яблуко, його оболонки, камери. Сітківка, її мікроскопічна будова. Ядро очного яблука і світлозаломлювальний апарат ока. Провідний і центральний відділи зорового аналізатора. Структурно-функціональні особливості акомодативного апарату ока людини у зв'язку з його трудовою діяльністю. Близько- і далекозорість. Вікові особливості ока. Допоміжний апарат ока. Гігієна зору.

Слуховий та присінковий аналізатори. Зовнішнє вухо та його рудиментарні утворення. Середнє вухо. Слухова труба. Їх функціональні призначення. Внутрішнє вухо, кістковий та перетинчастий лабіринти. Спіральний орган і його мікроскопічна будова. Провідний і центральний відділи слухового і присінкового аналізаторів. Удосконалення органа слуху людини у зв'язку з розвитком мови.

Смаковий і нюховий аналізатори. Орган смаку. Смакові горбочки, їх будова та розміщення. Смакові нерви людини. Провідні шляхи і центри аналізатора смаку.

Орган нюху. Специфічні клітини в слизовій оболонці нюхової частини, тракти, трикутники. Провідні шляхи і центри аналізатора нюху.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

І семестр

І. Змістовий модуль

Тема: Osteologia – наука про кістки. Miologia – наука про м'язи.

Лекційний модуль

1. Анатомія як наука. Площини та вісі. Клітини та тканини. Органи, системи та апарати органів. Рані стадії розвитку зародка людини.	2 год.
2. Класифікація кісток, їх будова та розвиток. Будова та класифікація з'єднань кісток.	2 год.
3. Класифікація м'язів, їх будова та розвиток. Допоміжні апарати м'язів.	2 год.

Лабораторний модуль

1. Класифікація кісток. Будова та розвиток кістки. Загальна характеристика і класифікація сполучень кісток.	2 год.
2. Скелет тулуба. Сполучення кісток тулуба.	2 год.
3. Кістки верхньої кінцівки, їх сполучення.	2 год.
4. Кістки нижньої кінцівки, їх сполучення	2 год.
5. Кістки черепа, їх сполучення.	2 год.
6. М'язи голови (мімічні та жувальні). М'язи шиї.	2 год.
7. М'язи та фасції грудей, живота. Топографія та прикріплення.	2 год.
8. М'язи та фасції спини. Топографія та прикріплення.	2 год.
9. М'язи верхньої кінцівки.	2 год.
10. М'язи нижньої кінцівки	2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Сполучна тканина як основа будови скелету.	4 год.
2. Ембріональний розвиток кістки.	2 год.
3. Розвиток кісток тулуба в філо- та онтогенезі.	2 год.
4. Аномалії розвитку скелету тулуба.	2 год.
5. Варіанти та аномалії розвитку верхньої кінцівки.	2 год.
6. Варіанти та аномалії розвитку нижньої кінцівки.	2 год.
7. Вікові, індивідуальні та статеві особливості черепа.	4 год.
8. М'язова система. Адаптація м'язової системи до фізичних навантажень.	4 год.
9. Вікова анатомія м'язів.	2 год.
10. М'язи та фасції грудей, живота. Топографія та прикріплення.	2 год.
11. М'язи та фасції спини. Топографія та прикріплення.	2 год.
12. М'язи верхньої кінцівки.	2 год.
13. М'язи нижньої кінцівки	2 год.

Список рекомендованої літератури.

Основна література.

1. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах. К.: Вища школа, 2002. – 191 с.
2. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Федонюк Я.І. Анатомія людини. У трьох томах. Том перший. – Вінниця: Нова книга, 2006, 368 с. – Іл.
3. Коляденко Г. І. Анатомія людини. К.- Либідь, 2001.-348 с.
4. Курепина М.М., Ожигова А.П., Никитина А.А. Анатомия человека: Учеб. Для высш. учеб. заведений. - М. Туманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. - 384 с.:ил.
5. Лекційний матеріал.
6. Сапин М.Р., Билич Г.Л. Анатомия человека. В 2 кн.: Учеб. для студ. биол. и мед. спец. вузов. - М.: Издательский Дом ОНИКС: Альянс-В, 1999. - цв. ил.
7. Свиридов О. І. Анатомія людини. К.: Вища школа, 2001.-372 с.

Додаткова література.

1. Бажора Ю.І., Пішака В.П. Медична біологія. Віниця: Нова книга, 2004. – 656с.
2. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. - К.: Здоров'я, 2003. - 336 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.bibliotekar.ru/447/>
2. <http://human-physiology.ru/>
3. http://fondknig.com/2009/06/04/lekcii_po_anatomii_i_fiziologii_s_osnovami_patologii_audiokniga.htm

4. <http://www.onu.edu.ua/>
5. <http://www.biology.org.ua>

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

II. Змістовий модуль

Тема: Спланхнологія – наука про внутрішні органи.

Лекційний модуль

1. Травна система.	2 год.
2. Система органів дихання.	2 год.
3. Органи сечовиділення. Чоловіча та жіноча статеві системи.	2 год.
4. Ендокринна система.	2 год.
5. Серцево-судинна система. Лімфатична система.	2 год.

Лабораторний модуль

1. Травна система.	2 год.
2. Органи дихання.	2 год.
3. Сечовидільна система. Будова та топографія.	2 год.
4. Ендокринна система. Будова та топографія.	2 год.
5. Серцево-судинна система. Будова та топографія серця.	2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Розвиток травної системи людини.	2 год.
2. Вплив фізичного навантаження на функціональні показники дихальної системи.	2 год.
3. Розвиток органів дихальної системи людини.	2 год.
4. Сечовиділення.	2 год.
5. Чоловіча та жіноча статеві системи.	2 год.
6. Сечостатевий апарат у філо- та онтогенезі.	2 год.
7. Кровообіг плоду.	4 год.
8. Серце та кровоносні судини у філо- та онтогенезі.	4 год.
9. Розвиток та вікові особливості кісткового мозку.	4 год.
10. Розвиток та вікові особливості тімусу.	2 год.

Список рекомендованої літератури.

Основна література.

1. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах. К.: Вища школа, 2002. – 191 с.
2. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Федонюк Я.І. Анатомія людини. У трьох томах. Том перший. – Вінниця: Нова книга, 2006, 368 с. – Іл.
3. Коляденко Г. І. Анатомія людини. К.- Либідь, 2001.-348 с.
4. Курепина М.М., Ожигова А.П., Никитина А.А. Анатомия человека: Учеб. Для высш. учеб. заведений. - М. Туманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. - 384 с.:ил.
5. Лекційний матеріал.
6. Сапин М.Р., Билич Г.Л. Анатомия человека. В 2 кн.: Учеб. для студ. биол. и мед. спец. вузов. - М.: Издательский Дом ОНИКС: Альянс-В, 1999. - цв. ил.
7. Свиридов О. І. Анатомія людини. К.: Вища школа, 2001.-372 с.

Додаткова література.

1. Бажора Ю.І., Пішака В.П. Медична біологія. Вінниця: Нова книга, 2004. – 656с.
2. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. - К.: Здоров'я, 2003. - 336 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.bibliotekar.ru/447/>
2. <http://human-physiology.ru/>
3. http://fondknig.com/2009/06/04/lekci_i_po_anatomii_i_fiziologii_s_osnovami_patologii_audiokniga.html
4. <http://www.onu.edu.ua/>
5. <http://www.biology.org.ua>

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

II семестр

III. Змістовий модуль

Тема: Будова центральної нервової системи

Лекційний модуль

1. Спинний мозок. Оболонки спинного мозку. Провідні шляхи спинного мозку.	2 год.
2. Головний мозок. Стовбурова частини. Довгастий мозок, міст, мозочок.	2 год.
3. Середній та проміжний мозок.	2 год.
4. Кінцевий мозок.	2 год.
5. Локалізація функцій.	2 год.

Лабораторний модуль

1. Розвиток нервової системи людини. ЦНС. Будова спинного мозку.	2 год.
2. Довгастий мозок. Міст. Мозочок.	2 год.
3. Будова середнього та проміжного мозку.	2 год.
4. Кінцевий мозок: частки півкуль. Архітектоніка кори.	2 год.
5. Кінцевий мозок: базальні ганглії, шлуночки мозку, біла речовина.	2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Нервова система. Нейрон — основна клітинна складова нервової системи.	4 год.
2. Нервові волокна, синапс, нервові центри.	4 год.
3. Збудження, гальмування, ПП, ПД.	4 год.
4. ЦНС. Спинний мозок.	4 год.
5. Вікові особливості спинного мозку.	2 год.
6. Оболонки спинного та головного мозку. Ліквор.	2 год.

Список рекомендованої літератури.

Основна література.

1. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах. К.: Вища школа, 2002. – 191 с.
2. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Федонюк Я.І. Анатомія людини. У трьох томах. Том перший. – Вінниця: Нова книга, 2006, 368 с. – Іл.
3. Коляденко Г. І. Анатомія людини. К.- Либідь, 2001.-348 с.
4. Курепина М.М., Ожигова А.П., Никитина А.А. Анатомия человека: Учеб. Для высш. учеб. заведений. - М. Туманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. - 384 с.:ил.
5. Лекційний матеріал.
6. Сапін М.Р., Билич Г.Л. Анатомия человека. В 2 кн.: Учеб. для студ. биол. и мед. спец, вузов. - М.: Издательский Дом ОНИКС: Альянс-В, 1999. - цв. ил.
7. Свиридов О. І. Анатомія людини. К.: Вища школа, 2001.-372 с.

Додаткова література.

1. Бажора Ю.І., Пішака В.П. Медична біологія. Віниця: Нова книга, 2004. – 656с.
2. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. - К.: Здоров'я, 2003. - 336 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.bibliotekar.ru/447/>
2. <http://human-physiology.ru/>
3. http://fondknig.com/2009/06/04/lekcii_po_anatomii_i_fiziologii_s_osnovami_patologii_audiokniga.html
4. <http://www.onu.edu.ua/>
5. <http://www.biology.org.ua>

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

Змістовий модуль 4.

Тема: Периферична нервова система. Органи чуття.

Лекційний модуль

1. Черепно-мозкові нерви: I - XII пари. Топографія ядер та корінців, функції.	2 год.
2. Спино-мозкові нерви	2 год.
3. Вегетативна нервова система.	2 год.
4. Органи чуття (зору, слуху).	2 год.
5. Органи чуття (смаку, нюху).	2 год.

Лабораторний модуль

1. Черепно-мозкові нерви: I – XII пари. Топографія ядер та корінців, функції.	2 год.
2. Спино-мозкові нерви.	2 год.
3. Вегетативна нервова система (симпатичний та парасимпатичний відділ).	2 год.
4. Будова органів чуття.	2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Провідні шляхи спинного мозку.	2 год.
2. Провідні шляхи головного.	4 год.
3. Вікові особливості головного мозку.	2 год.
4. Вегетативна нервова система.	2 год.
5. Будова органу слуху та рівноваги.	2 год.
6. Органи зору.	2 год.
7. Органи смаку.	2 год.
8. Органи чуття нюху.	2 год.

Список рекомендованої літератури.

Основна література.

1. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах. К.: Вища школа, 2002. – 191 с.
2. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Федонюк Я.І. Анатомія людини. У трьох томах. Том перший. – Вінниця: Нова книга, 2006, 368 с. – Іл.
3. Коляденко Г. І. Анатомія людини. К.- Либідь, 2001.-348 с.
4. Курепина М.М., Ожигова А.П., Никитина А.А. Анатомия человека: Учеб. Для высш. учеб. заведений. - М. Туманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. - 384 с.:ил.
5. Лекційний матеріал.
6. Сапін М.Р., Билич Г.Л. Анатомия человека. В 2 кн.: Учеб. для студ. биол. и мед. спец, вузов. - М.: Издательский Дом ОНИКС: Альянс-В, 1999. - цв. ил.
7. Свиридов О. І. Анатомія людини. К.: Вища школа, 2001.-372 с.

Додаткова література.

1. Бажора Ю.І., Пішака В.П. Медична біологія. Віниця: Нова книга, 2004. – 656с.
2. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. - К.: Здоров'я, 2003. - 336 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.

1. <http://www.bibliotekar.ru/447/>
2. <http://human-physiology.ru/>
3. http://fondknig.com/2009/06/04/lekcii_po_anatomii_i_fiziologii_s_osnovami_patologii_audiokniga.html
4. <http://www.onu.edu.ua/>
5. <http://www.biology.org.ua>
6. <http://www.e-anatomy.ru;>
7. <http://www.fiziolog.isu.ru;>
8. <http://anatomius.ru;>
9. <http://anatomyonline.ru;>
10. <http://meduniver.com/Medical/Anatom;>
11. <http://www.anatomus.ru;>
12. <http://mwanatomy.info;>
13. [http://miranatomy.ru.](http://miranatomy.ru)

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ (ЗАОЧНА ФОРМА)

І семестр

2 Змістовий модуль

Тема: Osteologia – наука про кістки. Miologia – наука про м'язи.

Лекційний модуль

1. Класифікація кісток, їх будова та розвиток. Будова та класифікація з'єднань кісток. Скелет тулуба. Класифікація м'язів, їх будова та розвиток. Допоміжні апарати м'язів.	2 год.

Лабораторний модуль

2. Скелет тулуба. Сполучення кісток тулуба. М'язи та фасції тулуба. Топографія та прикріплення.	2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Історичний нарис розвитку анатомії	2 год.
2. Сполучна тканина як основа будови скелету.	2 год.
3. Будова кістки. Загальна характеристика сполучень кісток.	2 год.
4. Ембріональний розвиток кістки.	2 год.
5. Розвиток кісток тулуба в філо- та онтогенезі.	2 год.

6.	Скелет тулубу. З'єднання кісток тулубу.	2 год.
7.	Аномалії розвитку скелету тулуба.	2 год.
8.	Грудна клітка в цілому	2 год.
9.	Скелет та з'єднання кісток верхньої та нижньої кінцівок.	2 год.
10.	Варіанти та аномалії розвитку верхньої кінцівки.	2 год.
11.	Варіанти та аномалії розвитку нижньої кінцівки.	2 год.
12.	Таз у цілому. Вікові та статеві особливості таза	2 год.
13.	Топографія черепу.	2 год.
14.	Вікові, індивідуальні особливості черепу.	2 год.
15.	Статеві особливості черепу.	2 год.
16.	М'язова система.	2 год.
17.	Адаптація м'язової системи до фізичних навантажень.	2 год.
18.	Вікова анатомія м'язів.	2 год.
19.	Топографо-анатомічні утвори голови	2 год.
20.	Топографо-анатомічні утвори шиї	2 год.
21.	Топографо-анатомічні утвори передньої стінки живота	2 год.
22.	М'язи та фасції грудей. Топографія та прикріплення.	2 год.
23.	М'язи та фасції спини. Топографія та прикріплення.	2 год.
24.	М'язи верхньої та нижньої кінцівки.	2 год.

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

II. Змістовий модуль

Тема: Спланхнологія – наука про внутрішні органи.

Лекційний модуль

1.	Травна система. Система органів дихання.	2 год.
2.	Серцево-судинна система. Лімфатична система.	2 год.

Лабораторний модуль

1.	Травна система. Система органів дихання. Серцево-судинна система. Лімфатична система.	2 год.
----	---	--------

Модуль самостійної роботи

1.	Ротові залози: великі та малі слинні залози, їх характеристика.	2 год.
2.	Будова стінки травного каналу.	2 год.
3.	Відмінності будови тонкої та товстої кишок.	2 год.
4.	Травлення у тонкому та товстому кишечнику.	2 год.
5.	Відношення внутрішніх органів до очеревини.	2 год.
6.	Утвори очеревини: чепці, брижі, зв'язки, складки, ямки, заглибини	2 год.
7.	Розвиток органів дихальної системи людини.	2 год.
8.	Вплив фізичного навантаження на функціональні показники дихальної системи.	2 год.
9.	Межі плевральних мішків і легенів. Середостіння.	2 год.
10.	Сечовиділення. Сечостатевий апарат у філо- та онтогенезі.	2 год.
11.	Чоловіча статева система.	2 год.
12.	Жіноча статева система.	2 год.
13.	Сперма, її склад. Шляхи виведення сперми. Оваріально-менструальний цикл. Клімакс.	2 год.
14.	Класифікація ендокринних залоз.	2 год.
15.	Тканинні гормони.	2 год.
16.	Кровообіг плоду.	2 год.
17.	Серце та кровоносні судини у філо- та онтогенезі.	2 год.
18.	Судини: види, будова стінки артерій, вен, капілярів. Поняття про мікроциркуляторне русло.	2 год.
19.	Будова артеріальної системи.	2 год.
20.	Будова венозної системи.	2 год.
21.	Закономірності розподілу артерій в організмі. Місця вислуховування пульсу.	2 год.
22.	Венозні анастомози між системами верхньої та нижньої порожнистих вен і ворітної печінкової вени	2 год.

23. Первинні лімфоїдні органи: будова, значення.	2 год.
24. Імунітет: визначення, види, характеристика.	4 год.

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

II семестр

III. Змістовий модуль

Тема: Будова центральної нервової системи

Лекційний модуль

1. Спинний мозок. Оболонки спинного мозку. Провідні шляхи спинного мозку. Головний мозок. Стовбурова частини.	2 год.

Лабораторний модуль

1. Будова спинного та головного мозку.	2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Нервова система. Нейрон — основна клітинна складова нервової системи.	4 год.
2. Нервове волокно, синапс, нервові центри.	2 год.
3. Збудження, гальмування, ПП, ПД.	2 год.
4. Оболони головного мозку.	2 год.
5. Міжоболонні простори.	2 год.
6. ЦНС. Спинний мозок.	2 год.
7. Вікові особливості спинного мозку.	2 год.
8. Шлуночки головного мозку.	2 год.
9. Провідні шляхи спинного мозку.	2 год.
10. Провідні шляхи головного мозку.	2 год.
11. Вікові особливості головного мозку.	2 год.
12. Головний мозок. Довгастий мозок.	2 год.
13. Головний мозок. Міст	2 год.
14. Мозочок.	2 год.
15. Головний мозок. Середній мозок.	2 год.
16. Головний мозок. Проміжний мозок	2 год.
17. Кінцевий мозок.	2 год.
18. Базальні ганглії.	2 год.
19. Будова кори.	2 год.
20. Локалізація функцій у корі.	2 год.

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

Змістовий модуль 4.

Тема: Периферична нервова система. Органи чуття.

Лекційний модуль

Лабораторний модуль

Модуль самостійної роботи

1. Топографія ядер та корінців, функції. Спино-мозкові нерви	2 год.
2. Спино-мозкові нерви	2 год.
3. Основні відмінності будови парасимпатичної та симпатичної частин вегетативної нервової системи	2 год.
4. Вегетативна нервова система.	2 год.
5. Будова органу слуху.	4 год.
6. Органи зору.	4 год.
7. Органи смаку.	2 год.
8. Органи чуття нюху.	2 год.
9. Будова шкіри.	2 год.
10. Аналізатор рівноваги	2 год.
11. Провідні шляхи аналізаторів зору, слуху та рівноваги, нюху, смаку.	2 год.

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з фізичної культури з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій фахівця з фізичної культури застосовуються методи роботи в малих групах на лабораторних заняттях з анатомії людини. Застосовуються методи навчання: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладення в навчанні, а також евристичний метод навчання.

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців з фізичної культури до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається тестовому контролю.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів

(А) відмінно

Студент вміє самостійно застосовувати навчальний програмний матеріал у нестандартних ситуаціях, свої знання і вміння для розв'язання завдань високого ступеня складності на підставі нестандартного підходу з обґрунтуванням основних етапів розв'язання.

Студент:

- виявляє глибокі та міцні знання з усього теоретичного курсу;
- може вести дискусію з конкретного питання з використанням міжпредметних зв'язків;
- вільно володіє понятійним апаратом та анатомічною термінологією;
- знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання;
- самостійно користується джерелами інформації;
- вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у всіх видах практичної діяльності з різноманітною наочністю;
- не допускає помилок в латинських анатомічних назвах;
- ретельно виконує лабораторні роботи, робить обґрунтовані висновки, виконує творчі завдання.

(В) добре

Студент вміє самостійно застосовувати навчальний програмний матеріал у нестандартних ситуаціях, свої знання і вміння для розв'язання завдань високого ступеня складності на підставі нестандартного підходу з обґрунтуванням основних етапів розв'язання. Але його відповідь є недостатньо змістовною і аргументованою, характеризується недостатньою логічністю викладу, відсутністю творчого підходу до вирішення нестандартних питань.

Студент:

- має міцні ґрунтовні знання;
- дає повні змістовні відповіді на запитання;
- аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинно-наслідкові зв'язки;
- виконує лабораторні роботи з анатомії без помилок, оформлює їх результати, робить логічно побудовані висновки відповідно до мети роботи;
- може допустити неточності в формулюванні, незначні термінологічні помилки під час відповіді.

(С) добре

Студент:

- знає програмний матеріал повністю;
- використовує набуті знання у нових нестандартних ситуаціях;
- самостійно відповідає на поставлені запитання;
- вміло користується довідковою літературою;
- має практичні навички в роботі з наочністю;
- за інструкцією виконує лабораторні роботи, оформляє їх, але робить нечітко сформульовані висновки;
- у відповідях не може вийти за межі теми;
- плутається у термінології;

- виклад матеріалу є нечітким, порушена послідовність висвітлення проблеми, чітка структура відповіді, завершеність думок;
- не знає латинських анатомічних назв або допускає в них помилки.

(Д) задовільно

Студент:

- знає основні теми курсу;
- має уявлення про будову людського тіла, але його знання мають загальний характер;
- слабо використовує набуті знання і вміння у нових ускладнених ситуаціях;
- некомпетентно аналізує явища і процеси;
- за допомогою викладача або підручника дає визначення окремих анатомічних понять та відтворює навчальний матеріал;
- дає неповну характеристику загальних ознак анатомічних об'єктів;
- плутається у термінології;
- замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні;
- має прогалини в практичних вміннях;
- лабораторні роботи виконує за інструкцією та з допомогою викладача з неповним їх оформленням, не робить висновків або його висновки не відповідають меті роботи.

(Е) задовільно

Студент:

- має загальне уявлення про будову людського тіла;
- знає основні анатомічні поняття, класифікації;
- слабо використовує набуті знання і вміння у нових ускладнених ситуаціях;
- некомпетентно аналізує явища і процеси;
- не користується довідковою літературою;
- погано володіє анатомічною та біологічною термінологією;
- за допомогою викладача або підручника дає визначення окремих анатомічних понять та відтворює навчальний матеріал;
- не вміє формулювати грамотно побудовану розгорнуту (усну або письмову) відповідь, демонструє поверхневе знання предмету;
- дає неповну характеристику загальних ознак анатомічних об'єктів;
- плутається у термінології;
- замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні;
- відсутня змістовність викладу (повна, конкретна, чітка відповідь на запитання з відповідними висновками та узагальненнями);
- відсутня логічність викладу, тобто послідовне, обґрунтоване висвітлення проблеми, чітка структура відповіді, завершеність думок;
- відсутня аргументованість, тобто доречне вживання анатомічних термінів і понять, нерозуміння біологічних законів, відсутність переконливості аргументів.
- має прогалини в практичних вміннях;
- лабораторні роботи виконує за інструкцією та з допомогою викладача з неповним їх оформленням, не робить висновків або його висновки не відповідають меті роботи.

(FХ) незадовільно

Студент:

- має фрагментарні знання з усього курсу;
- не володіє анатомічною термінологією;
- не має сформованого понятійного апарату;
- нездатний аналізувати, узагальнювати, порівнювати, систематизувати матеріал, що вивчається;
- не вміє викласти програмний матеріал;
- за допомогою викладача або підручника наводить елементарні ознаки анатомічних об'єктів та фрагментарно характеризує їх;
- мова невиразна, бідна, обмежена, рівень наукової термінології не дає змоги оформити відповідь;
- практичні навички на рівні розпізнавання;

- лабораторні роботи виконує частково за допомогою викладача без належного оформлення;
- демонструє відсутність зацікавленості у вивченні предмета.

F (незадовільно)

Студент:

- повністю не знає програмного матеріалу;
- не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Відповідь на лабораторному занятті та усна відповідь за темою індивідуального завдання	
A (відмінно)	Студент має глибокі міцні знання з теми. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. Відповідь базується на результатах отриманих в області цитології, генетики, молекулярної біології, тобто з урахуванням між предметних зв'язків. В відповіді присутні розуміння фізико-хімічних механізмів різноманітних біологічних процесів. Розуміє опис на молекулярному рівні складу, будови і функціонування компонентів клітини в нормі і при патології, молекулярні механізми регуляції біологічних процесів.
B (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формуванні відповідей
C (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми
D (задовільно)	Студент знає основний зміст теми, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами
E (задовільно)	Студент має прогалини в знаннях з теми. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні
X (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал
F (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, відмовляється відповідати

Модульний контроль (усна відповідь, письмова контрольна робота)	
A (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з теми змістового модулю, вільно володіє понятійним апаратом. Знає основні принципи та методичні підходи. Будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи біофізичну термінологію.
B (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
C (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми.
D (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про проблематику поставлених питань, але його знання мають загальний характер, відповіді не підкріплені прикладами. При виконанні практичних завдань допускає помилки.
E (задовільно)	Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.
X (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми змістового модулю. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не

	сформований. Не вміє викласти програмний матеріал.
F (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Залік	
Зараховано	Студент засвоїв основні теми курсу, успішно виконав всі практичні та індивідуальні завдання. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. Може допускати неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
Не зараховано	Студент має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Практичні навички на рівні розпізнавання.

Реферат, доповідь	
A (відмінно)	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена грамотно, спирається на базовий теоретичний і практичний матеріал, містить нову, нетрадиційну інформацію з даного питання і пропозиції щодо практичного застосування.
B (добре)	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена грамотно, спирається переважно на базовий теоретичний і практичний матеріал, містить фрагменти нової, нетрадиційної інформації.
C (добре)	Запропонована студентом робота викладена в необхідному обсязі, оформлена грамотно, включає базовий теоретичний та практичний матеріал, але містить певні недоліки у висвітленні питання, яке досліджувалось.
D (задовільно)	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але не має практичного виходу. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми.
E (задовільно)	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але тема розкрита неповністю. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми. Обсяг запропонованої роботи не відповідає вимогам.
X (незадовільно)	Робота базується на фрагментарних знаннях з курсу. Тема дослідження не розкрита.
F (незадовільно)	Робота не виконана.

КОНТРОЛЮ НА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТТЯХ З АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ КРИТЕРІЇ ОЦІНОК (ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ)

На кожному практичному занятті викладач оцінює знання кожного студента за п'ятибальною системою. Ціна оцінки в кожному модулі різна.

Відмінно ("5") - Студент правильно відповів на 90-100 % тестів формату А. Правильно, чітко і логічно і повно відповідає на всі поставлені питання поточної теми, добре знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарат (знання практичних навичок). Студент правильно вживає латинські терміни, робить узагальнення матеріалу, доповнює свою відповідь знанням додаткової літератури. Написав реферат з теми практичного заняття або самостійно зробив анатомічний препарат. Має словник анатомічних термінів і конспект лекцій.

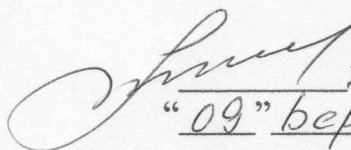
Добре ("4") - Студент правильно відповів на 70-90% тестів формату А. Правильно, інколи за допомогою пояснювальних питань, відповідає на поставлені питання поточної теми, знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарат (знання практичних навичок). Студент правильно вживає латинські терміни. Має словник анатомічних термінів і конспект лекцій.

Задовільно ("3") - Студент правильно відповів на 50 -70% тестів формату А. Неповно, за допомогою пояснювальних питань, відповідає на поставлені питання поточної теми, на питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), неточно і неповно відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь. Під час відповіді і демонстрації препарату (знання практичних навичок) студент робить незначні помилки. Студент неповністю знає латинські терміни з теми поточного заняття і попередніх занять. Має словник анатомічних термінів і конспект лекцій.

Незадовільно ("2") - Студент правильно відповів на не менше, ніж 50% тестів формату А. Не знає матеріалу поточної теми. Або відповідає на поставлені питання поточної теми недостатньо, неповно, не може побудувати логічну відповідь, не відповідає на пояснювальні питання, не розуміє змісту матеріалу, не знає питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), не відповідає на питання з лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Під час відповіді і демонстрації препарату (знання практичних навичок) студент робить значні, грубі помилки. Студент не знає латинських термінів з теми поточного заняття і попередніх занять, або вживає латинські терміни з помилками. Не має словника анатомічних термінів і конспекту лекцій.

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

 Завідувач кафедри
доцент Возний С.С.
“09” бересня 2019 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 11. АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ ДИНАМІЧНОЇ
МОРФОЛОГІЇ**

Спеціальність: 017. Фізична культура і спорт.

Ступінь вищої освіти «бакалавр»

Факультет фізичного виховання та спорту

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма з анатомії людини з основами динамічної морфології для студентів за спеціальністю: 017. Фізична культура і спорт.

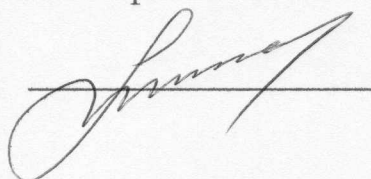
Розробник:

Голяка Сергій Кіндратович - доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту, кандидат біологічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту

Протокол № 1, від "09" вересня 2019 року.

Завідувач кафедри медико-біологічних
основ фізичного виховання та спорту

 доцент Возний С.С.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2,5	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Обов’язковий компонент освітньої програми	
Модулів – 2	Спеціальність: 017. Фізична культура і спорт	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		I	I
		Семестри	
Загальна кількість годин - 75		II	II
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		20 год.	2 год.
		Лабораторні, практичні	
		18 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		37 год.	69 год.
Вид контролю: Екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
 для денної форми навчання – 1,0:1,0
 для заочної форми навчання – 0,09:1,0

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу: навчити студентів процесам адаптації організму відповідно до фізичних навантажень та впливу інших факторів навколишнього середовища, пошуку ефективних засобів та методів підвищення фізичної працездатності, спортивної орієнтації і відбору, оцінці рівня тренуваності та розробці морфофункціональних моделей для різних видів спорту і шляхів фізичної реабілітації при спортивних травмах.

Завдання курсу:

• Теоретичні:

- а) ознайомити з загальними теоретичними положеннями динамічної морфології;
- б) вивчити особливості адаптаційних змін опорно-рухового апарату, структурно-функціональні зміни різних систем організму, анатомічний аналіз рухів та спортивних вправ;
- в) дати уявлення про принципи динамічності в процесі виконання рухів та положень тіла людини;

3. Практичні:

- а) розглянути методичні особливості морфологічних та функціональних змін внутрішніх органів, пасивної та активної частин опорно-рухового апарату, які обумовлені положенням тіла спортсмена в процесі виконання вправ;
- б) на основі знань з функціональної анатомії опорно-рухового апарату, розробити комплекси фізичних вправ для осіб різного віку, статі, фізичної підготовленості, а також для реабілітації після травм та при різних захворюваннях.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

- Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність застосовувати знання про будову та функціонування організму людини.

Програмні результати навчання:

- спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування;
- здійснювати навчання руховим діям та розвиток рухових якостей людини в умовах різних форм організації занять фізичними вправами;
- здійснювати заходи з підготовки спортсменів, організації й проведення спортивних змагань;
- застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних аспектів занять фізичною культурою і спортом; визначати особливості будови опорно-рухового апарату та функціональних систем людини;

Міждисциплінарні зв'язки: анатомія людини, функціональна анатомія, спортивна морфологія, спортивна медицина, фізіологія людини, теорія та методика фізичного виховання, фізична реабілітація.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Загальна динамічна морфологія опорно-рухового апарату людини												
Тема 1. Функціональна анатомія скелету та його сполучень	10	2	2			6	10	2				10
Тема 2. Функціональна анатомія м'язової системи	12	4	2			6	12		2			10
Тема 3. Морфофункціональний аналіз рухів частин тіла	14	4	4			6	14		2			12
Разом за змістовим модулем 1	36	10	8			18	36	2	4			32
Змістовий модуль 2.												
Морфофункціональна характеристика положень та рухів тіла												
Тема 1. Приватна динамічна морфологія.	11	2	2			7	11					11
Тема 2. Анатомічна характеристика положень тіла	14	4	2			8	14					14
Тема 3. Анатомічна характеристика спортивних рухів	14	4	6			4	14					14
Разом за змістовим модулем 2	39	10	10			19	39					39
Усього за семестр	75	20	18			37	75	2	4			69

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Функціональна анатомія скелету та його сполучень

Анатомія, як розділ морфології, що вивчає будову і форми організму людини, складових його органів і систем. Методи дослідження у динамічній морфології: соматометричний, соматоскопічний, рентгенологічний і інші методи. Положення тіла людини, умовні площини і осі. Кістки і їх з'єднання. Будова та функції кісток. Види сполучень кісток. Безперервні сполучення, напівсуглоби, або симфізи, і переривчасті сполучення або синовіальні сполучення. Функціональна анатомія скелета тулуба. Будова скелету верхніх кінцівок. Пояс верхніх кінцівок. Вільна верхня кінцівка. Сполучення кісток поясу верхньої кінцівки. Сполучення кісток вільної верхньої кінцівки. Скелет нижніх кінцівок. Пояс нижньої кінцівки. Вільна нижня кінцівка. Сполучення кісток нижньої кінцівки.

Тема 2. Функціональна анатомія м'язової системи

Будова і функції м'яза. Класифікації м'язів. Класифікація м'язів за формою. Класифікація м'язів за розташуванням в тілі людини. Класифікація м'язів за напрямом волокон. Класифікація м'язів з урахуванням їх форми і будови. Класифікація м'язів за функціональною ознакою і виконуваною роботою. Функціональна характеристика м'язів. Утворення м'язової сили. Розвиток м'язової сили. Довжина м'яза. Розвиток і вікові особливості м'язів. Зміни м'язів під впливом фізичного навантаження.

Тема 3. Морфофункціональний аналіз рухів різних частин тіла

Рухи поясу верхньої кінцівки. Рух вперед і назад з відведенням лопатки від хребетного стовпа і приведенням до нього. Підняття і опускання лопатки і ключиці. Рух лопатки навколо сагітальної осі нижнім кутом в медіальний і латеральний бік. Функціональні групи м'язів, що проводять рухи поясу верхніх кінцівок. Обертання лопатки (рух нижнім кутом всередину і назовні). Рухи вільної верхньої кінцівки. М'язи рухи, що проводять, в плечовому суглобі. Відведення плеча. Приведення плеча. Згинання плеча. Розгинання плеча. Пронація плеча. Супінація плеча. Коловий рух плеча. М'язи, що проводять рухи в ліктьовому суглобі. Згинання передпліччя. Розгинання передпліччя. Пронація передпліччя. Супінація передпліччя. М'язи, що проводять рухи в променево-зап'ястковому суглобі і суглобах кисті. Згинання кисті. Розгинання кисті. Приведення кисті. Відведення кисті. М'язи, що проводять рухи пальців.

Рухи в кульшовому суглобі. Згинання стегна. Розгинання стегна. Відведення стегна. Приведення стегна. Пронація стегна. Супінація стегна. М'язи, що проводять рухи в колінному суглобі. Згинання гомілки. Розгинання гомілки. Пронація гомілки. Супінація гомілки. М'язи, що проводять рухи стопи. Згинання стопи (рух у бік підшви). Розгинання стопи (рух вгору). Приведення стопи (рух у бік першого пальця). Відведення стопи (рухи у бік п'ятого пальця). Пронація стопи. Супінація стопи. М'язи, що проводять рух пальців стопи. М'язи підшшовної поверхні стопи. М'язи тильної поверхні стопи. Функціональні групи м'язів, що проводять рух тулуба і шиї. М'язові групи, що проводять рухи хребетного стовпа. Розгинання хребетного стовпа. Згинання хребетного стовпа. Рух хребетного стовпа убік. Скручування хребетного стовпа. Круговий рух хребетного стовпа. М'язи живота. Грудна клітка. Дихальні м'язи. Діафрагма.

Тема 4. Загальна динамічна морфологія

Класифікація динамічної морфології. Морфологія положення або руху тіла. Анатомо-біомеханічні особливості опорно-рухового апарату. Характеристика положення або руху тіла з позиції законів механіки дуже важлива для розуміння роботи рухового апарату. Сили, що діють. Розташування загального центру тяжіння тіла і центру тяжіння його окремих ланок. Площа опори. Вид і умови рівноваги. Ступінь стійкості. Центр об'єму і питома вага тіла людини. Анатомічні важелі і блоки. Пара сил, плече сили, момент сили м'яза, що обертається. Важель I роду. Важель II роду. Важель III роду. Робота рухового апарату. Значення сили м'язів і розташування центру тяжіння для збереження стійкої рівноваги тіла людини. Особливості функції багатосуглобових м'язів.

Тема 5. Анатомічна характеристика положень тіла спортсмена

Анатомічний аналіз положень і рухів людини. Загальна характеристика положень тіла спортсмена. Класифікація положень тіла спортсмена. Орієнтація тіла в просторі. Пози. Симетричне та асиметричне положення. Розташування та проекція центру тяжіння і величини площі опори. Положення стійкої і нестійкої (обмежено стійкого) рівноваги. Положення тіла з нижньою опорою (положення стоячи, гімнастичний міст), з верхньою опорою (висі на кільцях, на щабліні) і із змішаною опорою (положення на паралельних брусах, їзда на велосипеді). Дії зовнішніх сил (скручування, стиснення, на розрив). Анатомо-біомеханічна характеристика положення стоячи. Анатомо-біомеханічна характеристика антропометричного положення. Анатомо-біомеханічна характеристика спокійного положення. Анатомо-біомеханічна характеристика напруженого положення. Анатомо-біомеханічна характеристика стійки на кистях. Анатомо-біомеханічна характеристика положення «гімнастичний міст». Анатомо-біомеханічна характеристика вису на прямих руках. Анатомо-біомеханічна характеристика вису прогнувшись. Анатомо-біомеханічна характеристика упору на паралельних брусах.

Тема 6. Анатомічна характеристика поступальних та обертальних рухів

Анатомічна характеристика поступальних рухів. Класифікації рухів. Класифікація за участю ланок тіла. Класифікація за зміною правої і лівої половини тіла. Класифікація за відношенням до середовища. Класифікація за чергуванням фаз руху. Класифікація за характер руху тіла. Класифікація за взаємодією з опорною поверхнею. Класифікація за характером м'язового скорочення і вигляду роботи. Ходьба, як складний, локомоторний (поступальний), різночасно-симетричний, циклічний рух. Особливості ходьби по похилій площині. Біг, як складний, локомоторний, циклічний різночасно-симетричний рух. Стрибок в довжину з місця та розбігу. Фази стрибка в довжину з місця та розбігу. Анатомо-біомеханічна характеристика обертальних рухів. Момент інерції. Сальто назад з місця. Фази виконання сальто назад з місця.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №1
ЗАГАЛЬНА ДИНАМІЧНА МОРФОЛОГІЯ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ
ЛЮДИНИ

Лекційні модулі

1.	Функціональна анатомія скелету та його сполучень.	2 год.
2.	Функціональна анатомія м'язової системи.	2 год.
3.	Класифікація м'язів. Види та форми м'язів.	2 год.
4.	Морфофункціональний аналіз рухів верхніх та нижніх кінцівок.	2 год.
5.	Морфофункціональний аналіз рухів голови та тулуба.	2 год.
Всього:		10 год.

Практичні модулі

1.	Загальна морфологія опорно-рухового апарату.	2 год.
2.	Морфофункціональний аналіз рухів верхніх кінцівок.	2 год.
3.	Морфофункціональний аналіз рухів нижніх кінцівок.	2 год.
4.	Морфофункціональний аналіз рухів голови та тулуба.	2 год.
Всього:		8 год.

Модулі самостійної роботи

1.	Види сполучень кісток.	2 год.
2.	Будова і класифікація кісток.	2 год.
3.	Умовні площини та осі обертання. Можливі рухи у суглобах.	2 год.
4.	Класифікація м'язів з врахуванням їх форми та будови.	2 год.
5.	Класифікація м'язів за функціональними ознаками та роботі, що виконується.	2 год.
6.	Функціональна характеристика м'язів.	2 год.
7.	Характеристика функціональних груп м'язів, які забезпечують рухи верхніх кінцівок.	2 год.
8.	Характеристика функціональних груп м'язів, які забезпечують рухи нижніх кінцівок.	2 год.
9.	Характеристика функціональних груп м'язів, які забезпечують рухи голови та тулуба.	2 год.
Всього:		18 год.

Підсумкова тека: тестовий модульний контроль.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №2

МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛОЖЕНЬ ТА РУХІВ ТІЛА

Лекційні модулі

1.	Приватна динамічна морфологія. Анатомо-біомеханічна характеристика опорно-рухового апарату.	2 год.
2.	Аналіз положень та рухів тіла. Робота опорно-рухового апарату.	2 год.
3.	Анатомічна характеристика положень тіла	2 год.
4.	Анатомічна характеристика поступальних рухів	2 год.
5.	Анатомічна характеристика обертальних рухів	2 год.
Всього:		10 год.

Практичні модулі

1.	Анатомічний аналіз положень тіла.	2 год.
2.	Анатомічний аналіз рухів тіла.	2 год.
3.	Анатомічна характеристика поступальних рухів.	2 год.
4.	Анатомічна характеристика обертальних рухів	2 год.
5.	Загальні закономірності зміщення внутрішніх органів при рухах тіла людини.	2 год.
Всього:		10 год.

Модулі самостійної роботи

1	Перспективи розвитку динамічної морфології в аспекті сучасних видів спорту.	3 год.
2	Новітні дослідження у вивченні анатомо-біомеханічних характеристик опорно-рухового апарату спортсменів	4 год.
3	Анатомічний аналіз рухів та положень тіла	2 год.
4	Анатомічна характеристика стійки боксера	2 год.
5	Анатомічна характеристика стійки баскетболіста перед кільцем	2 год.
6	Анатомічна характеристика упору лежачи.	2 год.
7	Анатомічна характеристика циклічних рухів тіла.	2 год.
8	Анатомічна характеристика обертальних рухів тіла	2 год.
Всього:		19 год.

Рекомендована література

Основна

1. Анатомія людини. / За ред. А.С.Головацького та В.Г.Черкасова. У 3-х томах. - Вінниця: Нова книга, 2006.
2. Анатомія людини: підручник / І. Я Коцан, В. О. Гринчук, В. Х. Велемець [та ін.]. - Луцьк : Волин. НУ імені Лесі Українки, 2010. - 890 с.
3. Анатомія людини: посібник / підгот. Барикова Л. Б. - Івано-Франківськ, 2002. - 83 с.
4. Анатомія людини : посібник / підгот. Барикова Л. Б. - Івано-Франківськ, 2004. - 110 с.

5. Анатомія людини у запитаннях та відповідях / За ред. Я.І.Федонюка. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2002.
6. Аносов І. П. Анатомія людини у схемах/І. П. Аносов, В. Х. Хоматов. – Київ : Вища школа, 2002. –191 с.
7. Антонік В. І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури:навч. посіб./В. І. Антонік, І. П. Антонік, В. Є. Андріанов. –Київ : ЦУЛ, 2009. – 336 с.
8. Бевзюк В. В. Динамическая морфология. Методические рекомендации. - Херсон. 2004.
9. Бевзюк В.В. Функциональная анатомия опорно-двигательного аппарата (с основами динамической морфологии). Учебное пособие. / В.В.Бевзюк, Б.Г.Кедровский. – Херсон: ХДУ, 2010.
10. Бобрицька В. І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни. Робочий зошит : навч.-метод. посіб. /В. І. Бобрицька. – Київ : Професіонал,2004. –79 с.
11. Гайда С. П. Анатомія і фізіологія людини : навч. посіб./С. П. Гайда. –Вид. 2-ге, випр. і допов. – Київ : Вища школа,1980. – 213 с.
- 12.Гладышева А.А. Анатомия человека с основами динамической и спортивной морфологии. – М.: Физкультура и спорт, 1991.
13. Коляденко Г. І. Анатомія людини : підручник /Г. І. Коляденко. –2-ге вид. – Київ : Либідь,2004. –384 с.
14. Коляденко Г. І. Анатомія людини : підручник /Г. І. Коляденко. –5-те вид. – Київ : Либідь, 2009. –384 с.
15. Кошелева В.Д. Методичні розробки лабораторних занять для студентів ВУЗів з курсу «Анатомія людини». / В.Д.Кошелева, О.Б. Спринь. – Херсон: ПП. Вишемірський В.С., 2007.
16. Лапутін А.М. Біомеханічні основи техніки фізичних вправ. / А.М. Лапутін, М.О.Носков, В.О.Кашуба – К.: Наук. світ, 2001. – 201 с.
- 17.Лапутін А.М. Біомеханіка спорту. - К.: Олимпийская литература, 2004.
18. Людина. Навчальний посібник з анатомії та фізіології. – Львів, 2006.
19. Маруненко І. М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни : курс лекцій / І. М. Маруненко, Є. О.Неведомська, В. І. Бобрицька. –Київ : Професіонал, 2004. –479 с.
20. Міжнародна анатомічна номенклатура / За ред. І.І.Бобрика та ін. – К.: Здоров'я, 2001.
- 21.Музыка Ф. В. Анатомія людини : навч. посіб. / Музыка Ф. В., Гриньків М.Я., Куцериб Т. М. – Львів : ЛДУФК, 2014. – 359 с.
22. Очкурєнко О. М. Анатомія людини : навч. посіб. / О. М. Очкурєнко, О.В.Федотов. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – Київ : Вища школа, 1992. –333 с.
23. Самусєв Р. П. Атлас анатомії людини: навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. / Р. П. Самусєв, В. Я. Липченко. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2011. – 751 с.
24. Свиридов О. І. Анатомія людини. - К.: Вища школа, 2001. - 456 с.
25. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. - К.: Здоров'я, 2003. -336 с.
26. Функціональна анатомія. / Під. ред. Федонюка Я. І. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан; 2007.

Додаткова

- 27.Анатомия человека. / Под ред. М.Р.Сапина. В 2-х томах – М.: Медицина, 1993.
- 28.Гладышева А. А. Анатомия человека. - М.: Физкультура и спорт, 1977.

- 29.Иваницкий М. Ф. Анатомия человека : учебник для институтов физической культуры). - М.: Физкультура и спорт, 1985.
- 30.Никитюк Б. А. Морфология человека. – М.: МГУ, 1983.
31. Синельников Р.Д. Анатомия человека. Атлас. В 3-х томах. – М.: Медицина, 1983.
32. Донской Д.Д. Биомеханика с основами спортивной техники. – М.: Физкультура и спорт, 1971.
33. Ингерлейб М. Анатомия физических упражнений. - Ростов-на-Дону, 2008.
34. Мак-Комас А. Дж. Скелетные мышцы. — К.: Олимп. литература, 2001.
35. Нока Р.М. Основы кинезиологии. – К.: Олимпийская литература, 1998.
36. Уткин В.Л. Биомеханика физических упражнения: Учеб. пособие для студентов фак. физ. воспитания пед.ин-тов, физ.культуры. – М.: Просвещение, 1989.

INTERNET-ресурсы

1. <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/Kozubenko-O.-S.-Tupyeyev-YU.V.-Biomehanika-fizichnih-vprav.pdf>
2. <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/O.-V.-TSigikalo-ta-in.-Dinamichna-anatomiya.pdf>
3. <https://studfile.net/preview/3884812/>
4. https://stud.com.ua/134909/meditsina/funktsionalna_anatomiya_organiv_sistem_vikonannya_ruhiv_lyudini_oporno_ruhoviy_aparat
5. <https://bohdan-books.com/upload/iblock/6a7/6a7edee1fc9f53fdb1e7894d0092e376.pdf>

Підсумкова тека: тестовий модульний контроль.

Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з фізичного виховання з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це комп'ютерна підтримка навчального процесу (відеопрезентації, мульти-медіа, електронні посібники), впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, опрацювання дискусійних питань, вирішення творчих завдань, виконання дослідницької роботи, виконання анатомічного диктанту).

Методи навчання, які використовуються: словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда); наочні (ілюстрація, демонстрація); практичні (вирішення ситуаційних задач); пошукові, аналітичні, дослідницькі.

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому, практичному і тестовому контролю.

Зразок тестових завдань

1. Пояс верхньої кінцівки складається з наступних кісток:

- А) Лопатка, ключиця, плечова кістка, кістки кисті;
- Б) Лопатка, ключиця;
- В) Плечова кістка, кістки передпліччя, кістки кисті;
- Г) Плечова кістка, ліктьова кістка, кістки кисті.

2. Які за формою суглоби між п'ястковими кістками та проксимальним рядом фаланг пальців кисті?

- А) кулясті;
- Б) еліпсоподібні;
- В) циліндричні;
- Г) плоскі;
- Д) сідлоподібні.

3. Який за формою променево-зап'ястковий суглоб?

- А) кулястий;
- Б) еліпсоподібний;
- В) циліндричний;
- Г) плоский;
- Д) сідлоподібний.

4. Чому колінний суглоб називають складний та комплексний?

- А) Складається більше ніж з двох кісток, має губи і зв'язки;
- Б) Складається з двох кісток, має чотири меніски і сесамоподібні кістки;
- В) Складається більше ніж з двох кісток, має латеральний та медіальний меніски та сесамоподібну кістку;
- Г) Складається з чотирьох кісток, але не є комплексним.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

З ДИСЦИПЛІНИ

«АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ З ОСНОВАМИ ДИНАМІЧНОЇ МОРФОЛОГІЇ»

Контроль успішності студента здійснюється з використанням методів і засобів, що визначені в ХДУ. Академічні успіхи студента оцінюються за шкалою, яка застосована в ХДУ з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Оцінка за національною системою	Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів за 100 – бальною шкалою
відмінно	A	90-100
добре	B	82-89
	C	74-81
задовільно	D	68-73
	E	60-67
незадовільно з можливістю повторного складання	FX	30-59
незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F	0-29

Критерії оцінювання теоретичних знань студентів 1 курсу «Анатомія з основами динамічної морфології»

A (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію з анатомії людини, динамічної морфології, володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми з функціональної анатомії, її мету та завдання. Вміє застосувати здобуті теоретичні знання під проведення практичних завдань.
B(добре)	Студент має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію з анатомії людини, динамічної морфології, володіє понятійним апаратом, але у своїх відповідях може допустити неточності.
C(добре)	Студент знає програмний матеріал у повному обсязі, має практичні вміння, але не вміє самостійно мислити, підготувати реферат і захищати його положення. Відповідь його повна, логічна, але з певними неточностями.
D (задовільно)	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу з питань морфологічного обґрунтування

виконання фізичних вправ, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Е (задовільно)

Студент має початковий рівень теоретичних знань, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу з питань динамічної морфології; здатний з помилками дати визначення понять та термінів, що вивчаються, але висновки робить нелогічні, непослідовні.

FX (незадовільно)

Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; слабо орієнтується в поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; робить спробу розповісти суть заданого, але відповідає лише за допомогою викладача на рівні "так" чи "ні"; однак може самостійно знайти в підручнику відповідь

X (незадовільно)

Студент зовсім не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами з дисципліни, що вивчається, зовсім не здатний самостійного вивчення дисципліни